

UITTREKSEL

UIT DE TOELICHTING OP HET BESCHERMDE DORPSGEZICHT
EX ARTIKEL 35 VAN DE MONUMENTENWET 1988

“MIJNKOLONIËN BRUNSSUM”

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zijn bevoegd om gezamenlijk beschermde stads- en dorpsgezichten aan te wijzen. Het rechts-gevolg van de aanwijzing is dat de gemeenteraad ter bescherming van een stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan, als bedoeld in de Wet op de Ruimtelijke Ordening, vast moet stellen. In die zin kan de aanwijzing tevens een stimulans betekenen voor een te voeren ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

In totaal zijn er in Nederland meer dan 300 beschermde stads- en dorpsgezichten met een geschiedenis die teruggaat tot vóór het jaar 1850. In het kader van het Monumenten Inventarisatie Project is ook de stedenbouw uit de periode 1850-1940 landelijk geïnventariseerd. Het besluit tot aanwijzing van Mijkoloniën Brunssum te Brunssum als beschermd dorpsgezicht vloeit voort uit deze inventarisatie.

INLEIDING

Het dorpsgezicht Mijkoloniën Brunssum is gesitueerd in de gemeente Brunssum in het noorden van de voormalige Mijnstreek. Het gezicht omvat vijf mijnwerkerskoloniën plus enkele losse woninggroepen voor mijnpersoneel en drie parken, waarvan één rond een voormalige bruinkoolgroeve, en één rond een dijklichaam van een oude mijnspoorweg.

Het beschermd gebied is grotendeels tot stand gekomen in de jaren 1910-1930. De koloniën waren bedoeld voor personeel van de staatsmijnen Hendrik en Emma. De huizen zijn gebouwd in opdracht van de Staatsmijnen en de woningbouwverenigingen Ons Limburg en Thuis Best en zijn opgezet volgens de tuindorpfilosofie. Behalve woningbouw bevorderde de Staatsmijnen ook vele sociaal-maatschappelijke voorzieningen zoals kerken, scholen, verenigingsgebouwen en parken.

Het beschermd gezicht Brunssum bestaat uit een aaneengesloten, langgerekt ensemble van verschillende gebieden langs de as Emma-Hendrik en verspreid liggende gebieden langs het tracé van de voormalige elektrische tramlijn richting noorden.

Het gaat om:

- de contouren van het terrein van de voormalige Staatsmijn Hendrik;
- een deel van het tracé van de oude mijnspoorweg;
- de kolonie Treebeek-Haansberg (1913-1918);
- de kolonie Huizerveld-Rozengaard (1915-1919);
- de kolonie Schuttersveld en het Schutterspark (1920);
- de kolonie De Egge (1920);
- de kolonie Langeberg (1926-1927);
- enkele losse woninggroepen rond de mijn Hendrik (1911-1948);
- de voormalige bruinkoolgroeve Brunahilde II (1918), nu stadsvijver met park.

De voormalige mijnterreinen zijn niet in het beschermd gezicht opgenomen. Van de gebouwen van de mijn Emma is niets overgebleven. Van de mijn Hendrik resteren nog enkele gebouwen, die nu echter een militaire functie hebben (NAVO-hoofdkwartier JFC, vroeger bekend als AFCENT. Alleen bij een eventuele opheffing van de militaire functie zou overwogen kunnen worden om het terrein alsnog in het beschermd gezicht op te nemen.

WAARDERING

Het dorpsgezicht Mijkoloniën Brunssum is van bijzondere historische en stedenbouwkundige waarde als:

- relatief goed bewaard voorbeeld van een stedenbouwkundig ensemble uit het tijdperk van de steenkolenmijnen;
- een van de weinige gebieden waar de samenhang tussen het voormalige mijnbedrijf en de omringende woonbebouwing en groenvoorzieningen nog goed herkenbaar zijn, en waar opeenvolgende fasen van de ontwikkeling van het Nederlandse tuindorp kunnen worden bestudeerd.

RECHTSGEVOLG VAN DE AANWIJZING

Ter effectuering van de aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht moet ingevolge artikel 36 van de Monumentenwet 1988 een bestemmingsplan worden opgesteld. De toelichting op de aanwijzing kan daarbij voor wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen. Doel van de aanwijzing is de karakteristieke, met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de toekomstige ontwikkelingen binnen het gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te bieden voor een ruimtelijke ontwikkeling die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruikmaakt en daarop voortbouwt. In het aanwijzingsbesluit is bepaald in welke mate de vigerende bestemmingsplannen aan het beschermingsvereiste voldoen.

OVERIGE HOOFDSTUKINDELING BEVAT:

ACHTERGRONDEN: MIJNBOUW EN HUISVESTING

Mijnbouw in Limburg

Snelle groei van steenkolenmijnbouw
Steenkolenmijnen van de Staat

Huisvesting van mijnwerkers

Huisvestingsprobleem in Limburg

ONTSTAAN EN ONTWIKKELING: BRUNSSUM ALS MIJN-ZETEL

Staatmijn Emma en Staatmijn Hendrik

Woningbouw door Staatsmijnen

Treebeek-Haansberg

Schuttersveld

Woningbouw door corporaties

Rozengaard

Rozengaard

Langeberg

Overige (bouw)activiteiten van de Staatsmijnen

LATERE ONTWIKKELINGEN

Ruimtelijke structuur van Brunssum

Sluiting van de mijnen

Mijnkoloniën en voorzieningen

HUIDIGE RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De Koloniën

Treebeek-Haansberg

Schuttersveld

Rozengaard

De Egge

Langeberg

Overige gebieden

Verspreide woningen (kaart 8)

Schutterspark

Vijverpark

Mijnspoorpark

Voormalige mijnterreinen

NADERE TYPERING VAN TE BESCHERMEN WAARDEN

BEGRENZING